

Тетяна Космеда

Від 20-річчя до 25-річчя : досягнення познанської україністики (2011-2016)

Studia Ukrainica Posnaniensia 5, 7-17

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ВІД 20-РІЧЧЯ ДО 25-РІЧЧЯ: ДОСЯГНЕННЯ ПОЗНАНСЬКОЇ УКРАЇНІСТИКИ (2011 – 2016)

ТЕТЯНА КОСМЕДА

Університет імені Адама Міцкевича, Познань — Польща
tkosmeda@gmail.com

OD XX-LECIA DO XXV-LECIA:
OSIĄGNIĘCIA POZNAŃSKIEJ UKRAINISTYKI
(2011 – 2016)

TETIANA KOSMEDA
Uniwersytet imienia Adama Mickiewicza, Poznań — Polska

STRESZCZENIE. W artykule przedstawiono osiągnięcia Zakładu Ukrainistyki jako samodzielnej jednostki naukowo-administracyjnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w ciągu ostatnich pięciu lat z uwzględnieniem rozwoju kadr, działalności naukowej i dydaktycznej, realizowanej w głównej mierze poprzez organizację cyklicznych konferencji międzynarodowych, redagowanie czasopisma „Studia Ukrainica Posnaniensia”, które otrzymało status rocznika naukowego z wysoką kwalifikacją punktową, a także otwarcie nowych specjalności na poziomie studiów licencjackich i magisterskich.

FROM THE 20-TH TO THE 25-TH ANNIVERSARY:
THE ACHIEVEMENTS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE STUDIES
IN ADAM MICKIEWICZ POZNAN UNIVERSITY
(2011 – 2016)

TETIANA KOSMEDA
Adam Mickiewicz University, Poznań — Poland

ABSTRACT. The article focuses on the analysis of the achievements of the department of the Ukrainian language studies as a single scientifically organized structural unit of Adam Mickiewicz Poznań University for the recent 5 years taking into account the process of improvement of a scientific qualification of the staff, scientific, methodological and organizational work which is represented with periodical, international conferences and systematic publications of the journal „Studia Ukrainica Posnaniensia”. The journal became a scientific, periodical journal with a high qualification status; the opening of new specialties and specializations for acquiring the Bachelor’s Degree and Master’s Degree.

2011 року, коли україністика УАМ відзначала своє 20-річчя, було видано брошуру *Кафедра україністики: перспективи, сьогодні, минуле*¹, де йдеться про історію україністики в УАМ, етапи її становлення, кадри, різноаспектну діяльність, найближчі плани. Тому зупинемося лише на досягненнях кафедри за останнє п’ятиріччя.

¹ *Кафедра україністики: перспективи, сьогодні, минуле (до 20-ліття заснування)*, за ред. проф. А. Сітарського, (польський текст) і проф. Т. Космеди (український текст), Познань 2011.

Насамперед відзначу, що та перспективна програма-мінімум, яка була окреслена у викладі професора А. Сітарського² — директора Інституту російської філології факультету неології УАМ, структурною організаційно-науковою одиницею якого є сьогодні кафедра україністики, репрезентованому в 2011 році, цілком зrealізована, зокрема:

1) крім спеціальностей “Російська філологія з філологією українською”, рішенням Сенату УАМ в Інституті російської філології було затверджено дві нові спеціальності — “Українська філологія” (2012), а також “Українська філологія з філологією англійською” (2015), що сьогодні функціонують як стаціонарний бакалаврат (базовий рівень) у модерній дидактичній формі;

2) відбулося планове відкриття магістратури зі спеціальності “Українська філологія” (2015), однак перший набір ще не реалізовано;

3) значно підвищився науковий рівень викладачів кафедри україністики — за планом захистили докторські дисертації (Польща) всі аспіранти кафедри (Л. Малецький, Р. Купідур та М. Абузарова);

4) у межах міжнародної угоди про співпрацю між кафедрою україністики Львівського національного університету імені Івана Франка та кафедрою україністики УАМ продовжується наукова та навчально-організаційна співпраця, що насамперед зrealізовується в обміні студентами: польські студенти щорічно проходять двотижневу навчальну мовну практику у Львові (відповідальний Р. Купідур), а львівські студенти, які навчаються за спеціальністю “Українська мова як іноземна”, так само щорічно проходять стажувальну практику в УАМ. Мають змогу стажуватися в ЛНУ ім. Івана Франка й викладачі кафедри україністики (напр., М. Абузарова — 2015 р.).

Крім того, Р. Купідур розпочав співпрацю з німецькою україністикою (2014), зокрема бере участь в організації літньої школи, що проходить у рамках діяльності “Interdisciplinary Ukrainian Studies” (Грайсвальд 2014, Франкфурт-на-Одрі 2015).

Однак виконано не лише програму-мінімум стосовно розвитку україністики в УАМ, але й програму-максимум.

Сьогодні на кафедрі україністики, яку очолює впродовж останніх 5 років професор Т. Космеда, працюють викладачі найвищої кваліфікації: усі мають науковий ступінь *doktora* (кандидата філологічних наук) чи *doktora habilitowanego* (доктора філологічних наук). Якщо в 2011 р. тут був задіяний лише 1 доктор наук (М. Четирба) та деякі дисципліни забезпечувала професор Г. Корбич, яка зокрема захистила 2011 року габілітаційну працю, однак сьогодні входить у штат кафедри літературознавчої компаративістики, то нині всі члени кафедри україністики мають відповідний ступінь наукової кваліфікації, тобто склад кафедри репрезентують 2 доктори габілітовані — професор ординарний Тетяна Космеда (мовознавство) і професор УАМ Анна Горнятко-Шумилович (літературознавство), а також доктор наук (Польща) — старший викладач М. Четирба. Крім того, склад кафедри поповнила ціла плеяда молодих науковців, що впродовж останніх 5 років завершили при кафедрі україністики аспірантуру³ й успішно захистили докторські дисертації (Польща) — це, як зауважувалося, нинішні ад’юнкти М. Абузарова, Л. Малецький і Р. Купідур. Поповнила склад кафедри й молодий кандидат філологічних наук (Україна) О. Гоменюк.

² Див.: А. Сітарський, *Перспективи української філології в університеті ім. Адама Міцкевича у м. Познань*, [в:] *Кафедра україністики...*, с. 24–37.

³ Див. докладно: Т. Космеда, *Сьогодення кафедри україністики: штрихи до портрета її членів*, [в:] *Кафедра україністики...*, с. 24–37.

Зауважу, що за останні 5 років члени кафедри опублікували чимало наукових праць, зокрема проф. *Т. Космеда* — 5 монографій та близько 100 наукових статей (її наукові зацікавлення — функціональна лексикологія, лінгвопрагматика, лінгвістична аксіологія, комунікативна лінгвістика, лінгвоконцептологія, гендерна лінгвістика, фразеологія, лексикографія, зіставне вивчення слов'янських мов, теорія мовної особистості; загальна кількість публікацій — понад 400);

Л. Малецький (тема докторської дисертації „Когнітивна семантика концепту СТРАХ (на матеріалі преси сучасних російської та української мов)”) на грант, виграний у Німеччині, за темою дисертації опублікував монографію; за звітний період видав близько 10 наукових розвідок (наукові зацікавлення — когнітивна лінгвістика, мова публіцистики; загальна кількість публікацій складає близько 20 праць); *Л. Малецький* незмінно виконує функції секретаря регулярної наукової конференції, яку проводить кафедра, та журналу „*Studia Ukrainica Rosnaniensia*” і відповідає за стан навчальних програм дисциплін, що викладаються членами кафедри; крім того, багато організаційних зусиль доклав викладач для відкриття українсько-англійського відділення та магістратури з україністики; він двічі виокремлювався ректорськими та деканськими мотиваційними нагородами, отримав ректорську нагороду III ступеня за активну організаційну роботу;

Р. Купідур (тема докторської дисертації „Діалог з імперією в українській літературі на зломі XIX – XX століть (на матеріалі аналізу творчості Михайла Коцюбинського)”) за 5 років опублікував 14 наукових розвідок та, як наслідок роботи над грантом “*Dyskurs postkolonialny w Europie Środkowo-Wschodniej 1991 – 2011: Polska, Węgry, Słowacja, Ukraina. Literatura, eseistyka, stan badań*” — автор монографії *Dyskurs postkolonialny we współczesnej literaturze i kulturze Europy Środkowo-Wschodniej. Polska, Ukraina, Węgry, Słowacja*⁴, red. nauk.: Bogusław Bakula, Dobrochna Dabert, Emilia Kledzik, Ryszard Kupidura, Kinga Piotrowiak-Junkiert (Poznań 2015); учений готує до видання й монографічне дослідження за темою кандидатської дисертації (наукові зацікавлення — крім творчості М. Коцюбинського, сучасна українська література, компаративне літературознавство; загальна кількість публікацій — понад 20); наголошу, що *Р. Купідур* також двічі отримував мотиваційні відзнаки декана за активну організаційно-наукову діяльність; бере участь в організації і підготовці кафедральних культмасових заходів;

М. Абузарова (тема кандидатської праці „Антропонімікон жителів м. Дрогобич XVIII ст. (на матеріалі греко-католицьких і римо-католицьких метричних книг)”) за звітний період опублікувала 3 статті та за матеріалами дисертації здала до друку монографію (наукові зацікавлення — історична і художня антропоніміка; загальна кількість публікацій — близько 10); крім того, вона керує хором студентів українського відділення та бере активну участь у підготовці культмасових заходів;

М. Четирба має 3 публікації з проблем гендерної лінгвістики, що становить її наукові зацікавлення; загальна кількість наукових напрацювань — близько 15; бере участь у підготовці студентів до орфографічного конкурсу, де вони за останні роки посідали призові місця чи входили в “десятку” найбільш грамотних студентів-україністів; 2015 року викладачка також отримала відзнаку декана за активну навчально-методичну роботу.

⁴ *Dyskurs postkolonialny we współczesnej literaturze i kulturze Europy Środkowo-Wschodniej. Polska, Ukraina, Węgry, Słowacja*, Poznań 2015.

Отже, простежуємо значний ріст наукової компетенції та методичної майстерності викладачів кафедри.

Уважаю великим кадровим досягненням і те, що в 2013 році її склад поповнила молодий, енергійний і перспективний професор А. Горнятко-Шумилович, яка захистила габілітаційну працю з українського літературознавства в УАМ 2012 року. Випускниця варшавської україністики, аспірантка Львівського національного університету імені Івана Франка, вихованка відомого українського літературознавця — професора Івана Денисюка. Саме з ініціативи А. Горнятко-Шумилович був створений (2014) кабінет україністики (ауд. 2), де вона разом з Л. Малецьким систематично оновлює актуальну інформацію про культурне життя України. Наукові інтереси — історія української літератури ХХ ст., насамперед інтелектуалізм прози Валерія Шевчука, феномен українського „хімерного” роману 70-х – 80-х рр. ХХ ст., українська готична проза ХІХ – ХХ ст., найновіша українська проза, зокрема творчість Олесея Ульяненка. Авторка низки монографій, насамперед *Проза Валерія Шевчука: традиційне і новаторське* (Щецин, 2001) та *Ukraińska proza “chimeryczna” lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku. Geneza, rozwój, konteksty literackie* (Щецин, 2011). Співавторка лексикографічних праць *Українсько-польський словник лінгвістичних термінів* (Щецин, 2005) та *Polsko-czesko-rosyjsko-ukraiński słownik pojęć literackich* (Щецин, 2010). За час роботи в УАМ професор підготувала близько 20 наукових розвідок; з 2015 р. вона виконує обов’язки головного редактора журналу „Studia Ucrainica Posnaniensia” і члена редколегії наукового часопису „Лінгвістичні дослідження” ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, є членом низки наукових рад та комісій.

Весною 2016 р. у викладацький склад кафедри ввійшла кваліфікована і перспективна викладачка О. Гоменюк, яка 2010 р. закінчила магістратуру філологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, здобувши кваліфікацію магістра педагогічної освіти, викладача української мови та літератури, учителя польської мови і зарубіжної літератури. 2015 р. вона захистила кандидатську дисертацію (Україна) на тему „Концептосфери флори і фауни в українській дитячій прозі Є. Гуцала і М. Вінграновського”. У її науковому доробку понад 20 публікацій. За досягнення в навчанні та громадському житті отримувала Стипендію Президента України і була відзначена подякою Міністерства освіти і науки України. З 2013 р. — член Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України; учасник Стипендіальної програми ім. Лейна Кіркланда Польсько-Американської Фундації Свободи (2014 – 2015), у рамках якої пройшла стажування в Міністерстві науки і вищої школи Польщі та захистила в УАМ наукову роботу на тему „Академічна мобільність у Польщі”. Закінчила післядипломну освіту за спеціальністю “Організація та управління в державній сфері” в Економічному університеті м. Познань (2015).

Отже, як бачимо, усі викладачі кафедри україністики УАМ відзначаються високою фаховою компетенцією, креативністю, мають добрий науковий і організаційний потенціал і готові виконувати завдання щодо розбудови познанської україністики.

Досягненням кафедри є її організаційно-наукова робота, наслідком якої стало проведення низки заходів: це I Міжнародний науковий колоковіум „Україністика: вчора, сьогодні, завтра”, що відбувся 4 – 5 листопада 2011 р. і був присвячений 20-річчю кафедри (понад 30 учасників), а далі II Міжнародна наукова конференція „Україністика: вчора, сьогодні, завтра”: дата проведення —

8 – 9 листопада 2013 р. (понад 80 учасників) і III Міжнародна наукова конференція „Україністика: вчора, сьогодні, завтра” (20 – 21 травня 2016 р.; близько 50 учасників).

Крім того, 2015 р. отримав офіційну реєстрацію в Міністерстві науки і вищої школи Польщі періодичний часопис, що започаткований кафедрою україністики УАМ, „*Studia Ukrainica Posnaniensia*” (Міністерство науки і вищої школи Польщі надало йому 6 балів). Він має й відповідний статус “*Copernicusa*”. Мета часопису — по-перше, знайомити наукову спільноту з досягненнями польської україністики, сучасним баченням важливих питань української гуманітарної науки, філології насамперед, а по-друге, популяризувати українську літературу, мову, культуру в сучасному світі. У журналі актуалізовано широку міждисциплінарну проблематику в руслі лінгвістичного, літературознавчого, культурологічного, перекладознавчого аспектів, а також дидактико-методичного напрямку з обговоренням актуальних питань викладання української мови як іноземної. У редколегію часопису входять провідні спеціалісти УАМ (А. Горнятко-Шумилович, Т. Космеда, Г. Корбич), відомі україністи Польщі (І. Кононенко, І. Митник, В. Соболь — Варшава; А. Матусяк — Вроцлав), України (А. Загнітко — Київ, М. Гнатюк, І. Кочан — Львів) та інших країн (Й. Андерш — Чехія, В. Мокієнко — Росія, Л. Попович — Сербія). Усі рекомендовані до друку статті обов’язково проходять рецензування спеціалістів.

На сьогодні підготовлено 4 випуски цього видання (*zeszyt I* — 2013, *zeszyt II* — 2014, *zeszyt III* — 2015, *zeszyt III* — 2016). Автори статей — корифеї науки й молоді науковці Польщі та України; відповідно статті написані польською чи українською мовами та розраховані на широку читацьку аудиторію.

Перший випуск часопису (наук. ред. — проф. Т. Космеда, секретар — др. Л. Малецький) має дві рубрики — “Мовознавство” і “Літературознавство”. У мовознавчій рубриці розглянуто окремі питання синтаксичної семантики (А. Загнітко, О. Павлович), пареміології (Б. Юськів, Г. Палиця), термінології (П. Юзвікевич), ономастики (М. Абузарова), лексикографії (Л. Мацько, О. Мацько), лінгвостилістики (Т. Космеда, О. Молчко, Г. Намачинська, О. Таран), лінгводискурсології (С. Богдан, І. Левчук, Я. Сазонова, І. Сирко), лінгвоаксіології (Д. Рязанцева, В. Сліпецька, П. Ткач, О. Халіман), лінгвогендерології (М. Четирба), лінгвоконцептології (Ю. Лебеденко, Л. Малецький, Н. Плотнікова), а також методики викладання української мови як іноземної (Л. Антонів, О. Баранівська, Н. Станкевич, О. Туркевич).

Рубрика “Літературознавство” містить наукові розвідки, що окреслюють статус сучасного українського письменника загалом, зведене обличчя української сучасної літератури (А. Горнятко-Шумилович, А. Новацький), окремі аспекти українсько-польських літературно-культурних зв’язків (Г. Корбич, Я. Нахлік, В. Саган, С. Вуйтович), мас-медійного дискурсу (Ю. Купідур, Г. Сойка-Машталей), подано інтерпретацію окремих ракурсів творчості М. Коцюбинського (Р. Купідур) та Р. Купчинського (М. Мельник).

У другому випуску (гол. ред. — проф. Т. Космеда; наук. ред. — проф. Г. Корбич, секретар — др. Р. Купідур) цього часопису вміщені напрацювання в галузі компаративного літературознавства. Увага фокусується на найбільш яскравих явищах української літератури, ширше — культури, що простежується на широкому часовому тлі: від періоду Середньовіччя до сучасності. У полі зору дослідників не лише зовнішні впливи, вияв культурних універсалій, але насам-

перед українська традиція, що засвідчує самобутність і своєрідність української літератури. Простежується зв'язок української літератури з іншими формами вияву мистецтва — малярством, кінематографом і сучасною мас-медійністю. Збірник поділено на такі рубрики: 1. Україна і світ: літературні паралелі (А. Горнятко-Шумилович, І. Давиденко, І. Забіяка, К. Зайцева, В. Попель-Магницький, І. Пупур); 2. Українсько-польські зв'язки в культурі і літературі (Л. Вахніна, Т. Зарівна, О. Кирильчук, М. Крупка, А. Матрацька-Костельна, І. Скрипник, В. Соболю, А. Стрияковська, А. Хома-Сувела); 3. Українська література у власному діалогічному просторі (О. Бігун, О. Біляцька, О. Гелета, А. Грицик, А. Дрозда, П. Крупа, А. Муравський, Л. Ромас, О. Філатова); 4. Інтертекстуальні зв'язки (Н. Дашко, М. Замжицька, О. Кузьма, Я. Поліщук, О. Пухонська).

Наукові студії, репрезентовані в третьому випуску „*Studia Ukrainica Posnaniensia*” (гол. ред. — проф. А. Горнятко-Шумилович, наук. ред. — проф. Т. Космеда; секретар — доктор Л. Малецький), розподілені в двох рубриках. Мовознавчі статті висвітлюють окремі аспекти типології комунікативних максимум на матеріалі слов'янських і романських мов (А. Загнітко, Л. Гнатюк), історії української мови (І. Фаріон), її лінгвофілософії (В. Старко), української діалектології (Б. Коваленко, Н. Коваленко), термінології (С. Дорошенко, Л. Гаращенко, Н. Нікуліна), лексичної неології (І. Бабій, І. Беркешук), лексикографії (О. Прасол), ономастики (Г. Сойка-Машталез, О. Самусенко), ігрової стилістики (Т. Олійник), фоностилістики (Л. Українець), лінгвоперсонології (О. Семенов, А. Семенов), мовної картини світу українців (Т. Вільчинська, І. Процик), зокрема і з урахуванням категорії запозичення заактуалізацією українсько-польських взаємозв'язків (С. Гриценко), національної своєрідності української мови, що виявляється на граматичному рівні (О. Микитюк); характеризується сучасний молодіжний мовний простір (О. Таран), складні питання лінгвістики тексту (В. Кравченко, Н. Зубець, О. Переяслова, Ю. Шпак), лінгвоконцептології (О. Дзюбенко, О. Гоменюк, Н. Піддубна), широко подано проблематику лінгводискурсології, а саме: зроблено спробу охарактеризувати дискурс формалізму (Т. Коваленко), комп'ютерний дискурс (В. Юзвікевич), публіцистичний (М. Навальна, В. П'єтшак, С. Романюк), художній, зокрема Т. Шевченка (О. Бігун, О. Дзера, Т. Космеда) та М. Коцюбинського (А. Коцова, Т. Осіпова, Г. Швець), драматургічний (О. Сахарова), дискурс жахів (Я. Сазонова); увага дослідників зосереджується на особливостях функціонування окремих лексико-граматичних класів слів у письменницькому дискурсі шістдесятників (О. Олексенко, І. Павлова).

Тих, хто цікавиться новинками методики викладання української мови як іноземної, повинні зацікавити публікації М. Скиби та М. Шевченка.

Літературознавці ж зосередили увагу на особистості М. Коцюбинського та окремих аспектах його творчості, розглянувши і специфіку письменницького стилю (А. Горнятко-Шумилович), і його редакторську та видавничу діяльність (В. Лубчак), і стосунки з сучасниками (Д. Єсипенко), зокрема зроблено спробу зіставити творчу манеру М. Коцюбинського і В. Винниченка (Р. Купідура).

Редколегія „*Studia Ukrainica Posnaniensia*” підготувала до видання й четвертий випуск часопису (гол. редактор — проф. А. Горнятко-Шумилович, наук. редактор — проф. Т. Космеда; секретар — доктор Л. Малецький), що побачив світ 2016 року. Статті четвертого випуску часопису репрезентують широкий спектр проблем сучасних гуманітарних знань: актуалізовано важливі питання

лінгвістичного, літературознавчого, історико- та масмедійно-літературознавчого напрямів. У студіях загальномовознавчого характеру висвітлено питання, що стосуються теорії мовної особистості, зокрема й схарактеризованої в межах лінгвоперсоналогії (А. Загнітко, Н. Загнітко), подано спостереження над проблемами лінгвоаксіології (Ж. Краснобаєва-Чорна, Ю. Калужинська, П. Муравська), лінгвоемоціології (В. Сліпецька) та ігрової стилістики, зокрема викладено міркування щодо типології мовної гри (Т. Космеда), пропонується опис фразеологічних (Ж. Краснобаєва-Чорна) та паремійних одиниць (П. Муравська). Репрезентована проблематика таких сучасних напрямів міждисциплінарного циклу, як теолінгвістика (Н. Піддубна), невербальна комунікація (Т. Осіпова), лінгвоконцептологія (Н. Піддубна, Л. Шевченко), юридична лінгвістика (Х. Пазюриста). Крім того, йдеться про розвиток дієслівної семантики (Ю. Голоцукова); схарактеризовано окремі аспекти явища запозичення (І. Кочан); низка статей окреслює проблематику, що стосується становлення й поступу української термінології (І. Козелко, Р. Микульчик, Г. Хирівська). Автори збірника ретельно описують тенденції розвитку публіцистичного стилю української мови, що виявляється насамперед у своєрідному використанні інтертекстуальних мовних засобів, неологізмів та жаргонізмів (О. Ільченко, Ю. Калужинська, Л. Малецький, Т. Панченко, Н. Поліщук, Л. Соболю). Дослідницьким об'єктом, як і в попередніх випусках, є так звана комп'ютерна мова (П. Юзвіквич). Предметом наукових студій перекладознавчого спрямування стали окремі мовностилістичні категорії, тексти, індивідуальні перекладацькі стратегії (О. Дзера, О. Молчко, В. Савчин та Т. Остра). Деякі публікації виконані в межах теорії і практики зіставного мовознавства, насамперед це стосується польсько-українського анропонімікону (М. Абузарова). Літературознавці скерували свої зусилля на дослідження творчості класиків української літератури та сучасних письменників, впливу письменницької особистості на формування цілих течій послідовників, різних епігонів: символіку Тараса Шевченка схарактеризувала А. Горнятко-Шумилович, а актуальні аспекти творчості Олексія Чупи — Р. Купідур. Розв'язок деяких проблем масмедійно-літературознавчого спрямування та актуальних питань культурології запропоновано в наукових розвідках С. Вуйтович, В. Соболю та М. Федунь, зокрема об'єктом уваги дослідників стала Венеція.

Кафедра познанської україністики має гарні досягнення й у галузі лінгводидактики. За останніх 5 років утілено в життя 4 проекти:

Перший проект — навчальний посібник *Українська фразеологія: теорія, вправи, тести, словник (для польських студентів української філології)*, за наук. ред. проф. Т. Космеди (Познань 2011); укладачі: Т. Космеда, Л. Малецький, М. Четирба, Т. Осіпова та ін. У першій частині цього навчального посібника висвітлено основні питання фразеологічної теорії, далі запропоновано вправи для закріплення теоретичного матеріалу; третя частина містить тести для вироблення відповідних навичок. Важливим складником посібника є фразеологічний словничок, що має чотири самостійні частини, перша і друга з яких репрезентують найбільш поширені фразеологізми, а також прислів'я і приказки української мови з польськими еквівалентами, а третя і четверта — активно вживані носіями української мови афоризми та крилаті вирази. Цінність цього посібника полягає саме в тому, що його укладачі вперше в історії українсько-польської лексикографії створили паремійний українсько-польський словничок, де подали близько 700 одиниць.

Другий проект — підручник: Т. Космеда, Л. Малецький, *Орфографія української мови: теорія, вправи, тести, словник (для студентів-україністів)*, за наук. ред. проф. Т. Космеди (Познань 2012). У першій частині цього навчального посібника репрезентовано матеріал з історії та теорії української орфографії, зокрема схарактеризовано основні принципи української орфографії, її зв'язок з графікою, реформи графіки і под. У частині другій подано правила і вправи з основних тем українського правопису, виконуючи які студенти можуть набути необхідних орфографічних навичок, крім того, можна здійснювати контроль набутих знань, завдяки виконанню запропонованих тестів. Корисним для студентів, як видається, є невеличкий орфографічний словник (800 слів), що дає змогу оперативного актуалізувати пошук невідомих орфограм. Завершує посібник, як прийнято, список рекомендованої літератури, як і в попередньому посібнику.

Третій проект — Підручник з української мови (для польських студентів-україністів першого року навчання: рівень А1 – А1+), заг. ред. і авторство передмови проф. Т. Космеди (Познань 2015). Його укладачі: М. Абузарова, А. Горнятко-Шумилович, І. Кочан, Р. Купідура, М. Четирба. Підручник є результатом утілення в життя міжнародного проекту, оскільки виконаний у рамках Угоди між УАМ і ЛНУ ім. Ів. Франка. Крім текстової частини, підручник включає компакт-диск із записами текстів для аудіювання до кожної розробленої теми. Підручник виконаний у повноколірній палітрі і містить систему різноаспектних ілюстрацій. Художнє оформлення підручника здійснила доцент кафедри української мови ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, представниця науково-педагогічної школи проф. Т. Космеди — Т. Осіпова, яка й виконала функції коректора української частини підручника. Велику роботу з коригування польської частини підручника здійснила проф. А. Горнятко-Шумилович, оскільки весь теоретичний матеріал, завдання до текстів, діалогів і вправ, репрезентовані двома мовами, що, безумовно, полегшує студентам навчання, адже підручник підготовлено для 1 курсу: студенти лише починають вивчати українську мову. Отже, цільовий адресат підручника — саме студенти, які навчаються на відділенні української філології насамперед у польських вищих навчальних закладах відповідно до навчальної програми, розробленої кафедрою україністики УАМ, де упродовж трьох останніх років і здійснювалася його апробація.

Під час підготовки підручника послідовно враховано факт спорідненості польської і української мов, акцентовано увагу на тих мовних явищах, що викликають певні труднощі саме в польських студентів, зокрема це, власне, українська графіка, що базується на кирилиці, вимова деяких звуків (твердо-го і м'якого л; г і х) і под., наголос (у всіх словах підручника він проставлений).

Підручник укладено відповідно до європейських вимог: актуалізовано інтродуктивний рівень — підготовка елементарного користувача мови. Його матеріал розрахований на комунікативно-орієнтоване навчання, в основу якого покладено як певний зразок модель мовленнєвої поведінки носія української мови у сфері щоденного спілкування. Згідно з вимогами до початкового рівня володіння українською мовою в підручнику репрезентовано мовний, мовленнєвий і комунікативний матеріал. Розроблено систему вправ для засвоєння української графіки, орфоєпії, орфографії, інтонаційних конструкцій, лексики і фразеології, елементів граматики. Відповідно до проблематики кожної конкретної комунікативної теми укладено чи підібрано з актуальних джерел

відповідні діалоги й тексти, по можливості було враховано різні функційні стилі. Студенти мають змогу навчатися на основі текстів, що репрезентують як сучасне живе українське мовлення (Інтернет-мовлення), так і мовлення українського красивого письменства чи фольклорного. Попутно подається широка інформація культурологічного характеру. Заплановано знайомство з українським національним характером (гумор, підвищена емоційність, ліризм). Кожна тема містить перекладні словнички та словнички лінгвістичних термінів. Розроблено Вступну частину та 10 комунікативних тем, зокрема: “Знайомство”, “Сім’я. Рідня”, “Зовнішність людини”, “Характер. Вдача. Поведінка”, “Одяг”, “Харчування”, “Магазин. Базар”, “Дім. Квартира”, “Пошта. Засоби зв’язку”, “Відпочинок. Хобі”.

Четвертий проект — видання *Підручника з української мови (для польських студентів-україністів другого року навчання: рівень А2 – В1)*, заг. ред. і авторство передмови проф. Т. Космеди (Познань 2016). Його укладачі: Т. Космеда, І. Кочан, Р. Купідур, Т. Осіпова, М. Четирба. Підручник також є наслідком названого вище міжнародного проекту. Він базується на тих самих принципах укладання, однак вирізняється й деякими особливостями.

У цьому підручнику надана, як і в попередньому, інформація про особливості українських фольклорних жанрів — пісень, анекдотів, жартів, загадок, скоромовок, приказок, прислів’їв та ін., передбачені завдання творчого характеру, що розраховані на актуалізацію мовленнєвої і мисленнєвої діяльності тих, хто навчається, — тлумачення епіграфів, що підібрані до кожної теми; робота над картинками і малюнками; зацікавлення оригінальною інформацією й очікування мовленнєвої реакції на неї і под. Весь дискурс підручника має наголоси, враховано й дублетні форми наголошування, паралельні граматичні форми.

Новим порівняно з підручником, який розроблено для рівня А1 – А1+, є те, що в нього введено інформацію, що стосується невербальної комунікації, оскільки мовна особистість, набуваючи комунікативної компетенції, повинна вміти декодувати й невербальну інформацію. Крім рубрики “Невербальна комунікація”, виокремлено й самостійну рубрику “Перекладознавча практика”, де пропонується найбільш важлива інформація з теорії і історії перекладознавства і вправи на переклад з української мови на польську і навпаки, подано інформацію про типові помилки перекладачів. У тексті підручника, крім роботи з українськими омонімами, паронімами, синонімами та антонімами, подаються для запам’ятовування й міжмовні омоніми, що пов’язані з відповідними комунікативними темами. Укладачі самостійно моделювали актуальні діалоги, залучали найкращі зразки дискурсивного масиву української лінгвокультури. Кожна комунікативна тема дає можливість аспектуально і тематично засвоювати лексику і фразеологію, орфографію і орфоєпію, граматику і стилістику, відповідну лінгвістичну термінологію. У ньому комплексно розроблено 8 таких комунікативних тем, як “Послуги”, “Здоров’я”, “Географія. Природне середовище”, “Клімат. Охорона довкілля”, “Держава”, “Народна творчість”, “Туризм”, “Релігія”.

За останні 5 років на кафедрі започатковано нові традиції і в організації культурно-масових заходів, зокрема з 2011 року кафедра познанської україністики проводить Шевченківські дні (березень), організовуючи їхню презентацію в різних формах: 2011 і 2012 — вступне слово директора Інституту А. Сітарського та наукові доповіді проф. Т. Космеди (відповідно “Тарас Шевченко у сучасному світі” і “Комунікативний простір щоденникового дискурсу Тараса

Шевченка”), читання віршів Кобзаря не лише студентами, але й викладачами; 2013 — конкурс на краще читання улюблених віршів, зокрема й поезії Кобзаря, та вікторина на краще знання біографії і творчого шляху Поета; 2014 — ювілейний рік: 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича, тому було підготовлено урочистий вечір, що проводився не лише в стінах УАМ, але й на сценах культурних закладів Познані. Велику роботу в організації вечора провів Р. Купідур. З 2015 року Шевченківські заходи номінуються як Шевченківські читання: з науковими доповідями виступають вже не лише викладачі (А. Горнятко-Шумилович, Т. Космеда), але й студенти, а в 2016 році формат проведення Шевченківського свята також дещо видозмінився. У програмі Шевченківських читань-2016 — наукова доповідь проф. А. Горнятко-Шумилович про специфіку поетичної майстерності митця, студентські повідомлення про зв’язок творчості Т. Шевченка з діяльністю О. Кобилянської (О. Русін) та історію створення поеми *Причинна* (П. Ліс-Маркевич), однак слухачам було запропоноване й інсценування поеми “Причинна”, у якому взяли участь практично всі студенти українського відділення. Інтерпретація викликала гарну реакцію слухачів, оскільки студенти зуміли показати ще одну трагічну історію закоханих — українських Ромео і Джульєтти. Креативність виконавців вразила: костюми русалок і потерчат, українського козака, самої Причинної, мовчазного Місяця, що постійно присутній і спостерігає за усім дійством, оформлення декорацій, музичний супровід, майстерний спів в оригінальному оформленні, хореографія — усе було бездоганним, усе показало, як студенти відчували культуру України, емоції Тараса Шевченка, ментальність українців, усю гаму їхніх відчуттів, переживань. У виступах викладачів (Т. Космеда) було наголошено, що поезія великого сина українського народу завжди була близька полякам, адже про це маємо чимало свідчень у науковій літературі, а також в інтимних творах (щоденниках, листах) багатьох діячів польської і української культур, було зауважено, що студенти змогли відчувати дух України і передати його, продемонструвавши, крім цього, гарне знання української мови, її мелодійність та ліричність, зуміли правдиво передати всю гаму інтенцій твору, його експресію, виразність. Кожний зі студентів, які брали участь у підготовці читань, отримали журнал „Вивчаємо українську мову та літературу”, що традиційно вже впродовж 3 років передають волонтери з ХПНУ ім. Г. С. Сковороди, популяризатори української культури і науки, відомі українські вчені-мовознавці — професор, декан філологічного факультету імені Г. Квітки-Основ’яненка К. Голобородько та професор, завідувач кафедри прикладного українського мовознавства О. Маленко.

Слід згадати й про те, що восени 2015 року кафедра україністики (ініціатор проф. А. Сітарський) провела поетичний вечір (відповідальний Р. Купідур) з нагоди виходу у світ *Польсько-української антології сучасної поезії V* (Познань 2015) під знаковим заголовком “Як рукостискання”. Вступне слово до цієї антології написано почесним консулом України в Познані Вітольдом Горовським, з яким співпрацює кафедра. В антологію вміщено вірші близько 80 поетів Польщі та України, а також письменників, своєю творчістю пов’язаних з Грецією, Угорщиною, Бельгією, Литвою, Білоруссю, Тунісом, Францією, В’єтнамом, Німеччиною. Поетичним текстам передують короткі довідки про авторів.

У вечері взяли участь колишній голова Правління Познанського відділу спілки польських літераторів П. Кушинський, який вручив спеціальну нагороду українському колезі, поету й літературознавцю, ініціатору та організатору польсько-української співпраці в галузі культури, члену правління Наці-

ональної спілки письменників України — Олександрю Гордону. Рефлексії на тему української поезії від класичної до найсучаснішої репрезентувала професор Анна Горнятко-Шумилович. Незважаючи на різні доленосні шляхи поетів України, як слушно зауважила доповідачка, українське поетичне слово не стихло, звучить по-новому, але потужним голосом. Черговою рубрикою програми став концерт студентського хору, який виконав вінок українських народних пісень. Студенти читали вірші поміщених в Антології поетів-шістдесятників: Ліни Костенко (*Все важче знаходити квіти*), Івана Драча (*Над картою Боплана*) та Дмитра Павличка (*Погляд у криницю*). Кульмінацією вечору стало читання поетами, прізвища яких увійшли до антології, своїх віршів з паралельною декламацією їхніх українських перекладів студентами української філології. Власні вірші читали: Казімеж Бурнат — *Aromat wieczoru* (*Аромат вечора*), Зигмунт Декерт — *To nie ten motyl* (*Не той метелик*), Луція Дудзінська — *Nożycie. Kamień. Papier* (*Ножичі. Камінь. Папір*), Кшиштоф Галас — *Jestem gotów* (*Я готовий*), Ельжбета Галензевська-Красінська — *Upadek na ściernisko* (*Падіння на стерню*), Здзіслава Яскульська-Качмарек — *Więcej światła* (*Більше світла*), Едита Кульчак — *Anioł* (*Ангел*), Павло Кущинський — *Co pierwsze?* (*Що перше?*), Ада Ядвіга Матисяк — *Ramiętasz* (*Пам'ятаєш*).

Професор А. Сітарський наголосив на величезному значенні подібних заходів для популяризації української і польської культур, а професор Т. Космеда, указавши на неоціненну роль антології для розвитку української дидактики, пообіцяла використовувати матеріал Антології на заняттях.

2015 року кафедра україністики організувала і провела Перший загальнопольський конкурс читання української поезії. Це свято було організоване в рамках сьомих Познанських днів східнослов'янської культури “Мімокі-2015”. 25 листопада 2016 р. відбувся вже Другий загальнопольський конкурс декламації української поезії. У конкурсі другий рік поспіль беруть участь, звичайно, після відбіркових турів вишівських оглядів, десять студентів-україністів із Кракова, Варшави, Любліна й Познані. Студенти декламують вірші класиків української літератури (Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Петренка), поетів-шістдесятників — В. Стуса, М. Вінграновського, В. Симоненка, Л. Костенко, молодих сучасних майстрів поетичного слова, зокрема О. Ірванця. Цікавинкою конкурсу стало художнє читання тексту пісні *Не твоя війна* С. Вакарчука. У свій репертуар конкурсанти ввели й українські переклади віршів польських авторів: В. Шимборської — лауреатки Нобелівської премії в галузі літератури (1996) та Ю. Тувіма — класика декади міжвоєнного десятиліття. Студенти, які приїхали на конкурс, викладачі УАМ та гості мали нагоду не лише сприймати майстерну декламацію у виконанні майбутніх україністів, але могли милуватися звучанням українських народних пісень у виконанні студентського хору. Преможцями конкурсу-2016 стали А. Філіп'як і А. Лукасевич (Познань), третю премію отримала А. Щербань (Краків). Спеціальною нагородою за наполегливість і ентузіазм у популяризації українського поетичного слова було відзначено П. Скібнєвського з Любліна, який бере участь у конкурсі вдруге. Переможців нагородили спеціальними дипломами і пам'ятними подарунками. А володарка першого місця додатково отримала можливість стажування в ЛНУ ім. Ів. Франка (2016 р.).

Багато зроблено, але попереду й багато планів, виконання яких під силу такий молодій, перспективній, енергійній і кваліфікованій кафедрі.

Познанська україністика лише “розправляє крила”.